

Samling af Afgørelser

DOMSTOLENS DOM (Sjette Afdeling)

19. november 2020*

»Præjudiciel forelæggelse – område med frihed, sikkerhed og retfærdighed – asylpolitik – direktiv 2011/95/EU – betingelser for anerkendelse af flygtningestatus – nægtelse af at gøre militærtjeneste – artikel 9, stk. 2, litra e) – hjemlandets lovgivning fastsætter ikke ret til militærnægtelse af samvittighedsgrunde – beskyttelse af personer, der er flygtet fra hjemlandet efter udløbet af fristen for en udsættelse af værnepligten – artikel 9, stk. 3 – sammenhæng mellem de i direktivets artikel 10 nævnte grunde og den i nævnte direktivs artikel 9, stk. 2, litra e), omhandlede retsforfølgning og straf – bevis«

I sag C-238/19,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 267 TEUF, indgivet af Verwaltungsgericht Hannover (forvaltningsdomstolen i Hannover, Tyskland) ved afgørelse af 7. marts 2019, indgået til Domstolen den 20. marts 2019, i sagen:

EZ

mod

Bundesrepublik Deutschland,

har

DOMSTOLEN (Sjette Afdeling),

sammensat af formanden for Første Afdeling, J.-C. Bonichot (refererende dommer), som fungerende afdelingsformand, og dommerne C. Toader og M. Safjan,

generaladvokat: E. Sharpston

justitssekretær: fuldmægtig R. Schiano,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 5. marts 2020,

efter at der er afgivet indlæg af:

- EZ ved Rechtsanwältin S. Schröder,
- Bundesrepublik Deutschland ved A. Horlamus, som befuldmægtiget,
- den tyske regering ved R. Kanitz, som befuldmægtiget,

* Processprog: tysk.

– Europa-Kommissionen ved S. Grünheid og M. Condou-Durande, som befuldmægtigede, og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse i retsmødet den 28. maj 2020, afsagt følgende

Dom

- 1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af artikel 9, stk. 2, litra e), og artikel 9, stk. 3, i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2011/95/EU af 13. december 2011 om fastsættelse af standarder for anerkendelse af tredjelandstatsborgere eller statsløse som personer med international beskyttelse, for en ensartet status for flygtninge eller for personer, der er berettiget til subsidiær beskyttelse, og for indholdet af en sådan beskyttelse (EUT 2011, L 337, s. 9).
- 2 Anmodningen er blevet indgivet i forbindelse med en tvist mellem EZ, der er syrisk statsborger, og Bundesrepublik Deutschland (Forbundsrepublikken Tyskland) vedrørende en afgørelse truffet af Bundesamt für Migration und Flüchtlinge (forbundsstyrelsen for migration og flygtninge, Tyskland) om afslag på at tildele EZ flygtningestatus.

Retsforskrifter

Genèvekonventionen

- 3 I henhold til artikel 1, afsnit A, i konventionen om flygtnings retsstilling, undertegnet i Genève den 28. juli 1951 (*United Nations Treaty Series*, bind 189, s. 150, nr. 2545 (1954)), der trådte i kraft den 22. april 1954, som suppleret ved protokollen om flygtnings retsstilling, der blev indgået i New York den 31. januar 1967, og som selv trådte i kraft den 4. oktober 1967 (herefter »Genèvekonventionen«), gælder:

»For nærværende konventions formål skal udtrykket »flygtning« finde anvendelse på enhver person, der:

[...]

- (2) [...] som følge af velbegrundet frygt for forfølgelse på grund af sin race, religion, nationalitet, sit tilhørsforhold til en særlig social gruppe eller sine politiske anskuelser befinder sig uden for det land, i hvilket han har statsborgerret, og som ikke er i stand til – eller på grund af sådan frygt, ikke ønsker – at søge dette lands beskyttelse; eller som ikke har nogen statsborgerret og på grund af sådanne begivenheder befinder sig uden for det land, hvor han tidligere havde fast bopæl, og ikke er i stand til – eller på grund af sådan frygt ikke ønsker – at vende tilbage dertil.

[...]«

Direktiv 2011/95

- 4 Følgende fremgår af 2., 4., 12., 24. og 29. betragtning til direktiv 2011/95:
 - »(2) Udformningen af en fælles politik på asylområdet, herunder et fælles europæisk asylsystem, udgør en integrerende del af Den Europæiske Unions målsætning om gradvis at indføre et område med frihed, sikkerhed og retfærdighed, der er åbent for personer, som, tvunget af omstændighederne, legitimt søger beskyttelse i Unionen.

[...]

- (4) Genèvekonventionen [...] udgør hovedhjørnестenen i det internationale retssystem til beskyttelse af flygtninge.

[...]

- (12) Hovedformålet med dette direktiv er dels at sikre, at medlemsstaterne anvender fælles kriterier til identifikation af personer, som reelt har behov for international beskyttelse, dels at sikre, at der findes et minimum af ydelser til fordel for disse personer i alle medlemsstater.

[...]

- (24) Det er nødvendigt at indføre fælles kriterier for anerkendelse af asylansøgere som flygtninge i overensstemmelse med Genèvekonventionens artikel 1.

[...]

- (29) En af betingelserne for at kunne opnå flygtningestatus, jf. artikel 1, afsnit A, i Genèvekonventionen, er, at der er en årsagsforbindelse mellem grundene til forfølgelsen, dvs. race, religion, nationalitet, politisk anskuelse eller tilhørsforhold til en bestemt social gruppe, og forfølgelsen eller det forhold, at der ikke ydes beskyttelse mod sådan forfølgelse.«

- 5 I henhold til dette direktivs artikel 2, litra d), forstås med henblik på dette direktiv ved »flygtning« »en tredjelandsstatsborger, som i kraft af en velbegrunnet frygt for forfølgelse på grund af race, religion, nationalitet, politisk anskuelse eller tilhørsforhold til en bestemt social gruppe opholder sig uden for det land, hvor den pågældende er statsborger, og som ikke kan eller, på grund af en sådan frygt, ikke vil påberåbe sig dette lands beskyttelse [...]«.

- 6 Nævnte direktivs artikel 4, der findes i dets kapitel II med overskriften »Vurdering af ansøgninger om international beskyttelse«, bestemmer:

»1. Medlemsstaterne kan betragte det som ansøgerens pligt hurtigst muligt at forelægge alle de elementer, der er nødvendige for at underbygge ansøgningen om international beskyttelse. Medlemsstaterne har pligt til i samarbejde med ansøgeren at vurdere de relevante elementer i ansøgningen.

2. De i stk. 1 nævnte elementer består af ansøgerens forklaringer og al anden for ansøgeren tilgængelig dokumentation om ansøgerens alder, baggrund, herunder eventuelle slægtnings baggrund, identitet, statsborgerskab(er), tidligere opholdssted(er) og -land(e), tidligere asylansøgninger, rejserute, rejsedokumentation samt grundene til, at vedkommende ansøger om international beskyttelse.

3. Vurderingen af en ansøgning om international beskyttelse foretages ud fra det specifikke sagsforhold, og der tages herunder hensyn til:

- a) alle relevante kendsgerninger vedrørende hjemlandet på det tidspunkt, hvor der træffes afgørelse om ansøgningen, herunder hjemlandets love og andre bestemmelser og den måde, hvorpå de anvendes
- b) relevante forklaringer og dokumentation forelagt af ansøgeren, herunder oplysninger om, hvorvidt ansøgeren har været eller kan blive udsat for forfølgelse eller alvorlig overlast

- c) ansøgerens personlige stilling og forhold, herunder faktorer som baggrund, køn og alder, for på grundlag af ansøgerens personlige forhold at vurdere, om de handlinger, som vedkommende har været eller kan blive udsat for, kan udgøre forfølgelse eller alvorlig overlast
- d) om ansøgerens aktiviteter, siden vedkommende forlod hjemlandet, udelukkende eller hovedsagelig har haft til formål at skabe de nødvendige betingelser for at indgive ansøgning om international beskyttelse med henblik på at vurdere, om disse aktiviteter ville betyde, at vedkommende ved tilbagevenden til hjemlandet kunne blive udsat for forfølgelse eller alvorlig overlast
- e) om ansøgeren med rimelighed kunne forventes at lade sig beskytte af et andet land, i hvilket vedkommende kunne kræve statsborgerskab.

4. Hvis en ansøger allerede har været udsat for forfølgelse eller alvorlig overlast eller direkte trusler om sådan forfølgelse eller sådan overlast, er der god grund til at formode, at ansøgeren har en velbegrunnet frygt for forfølgelse eller løber en reel risiko for at lide alvorlig overlast, medmindre der er god grund til at antage, at sådan forfølgelse eller sådan overlast ikke vil gentage sig.

5. Hvis medlemsstaterne anvender princippet om, at ansøgeren har pligt til at underbygge sin ansøgning om international beskyttelse, og hvis der er aspekter af ansøgerens forklaringer, der ikke er underbygget af dokumentation eller andre beviser, skal disse aspekter ikke bekræftes, hvis følgende betingelser er opfyldt:

- a) [A]nsøgeren har oprigtigt bestræbt sig på at underbygge sin ansøgning.
- b) [A]lle de relevante elementer, som ansøgeren råder over, er blevet forelagt, og der er givet en tilfredsstillende forklaring på eventuelle manglende relevante elementer.
- c) [A]nsøgerens forklaringer anses for sammenhængende og troværdige og strider ikke imod tilgængelige specifikke og generelle oplysninger, der er relevante for ansøgerens sag.
- d) [A]nsøgeren har indgivet sin ansøgning om international beskyttelse så tidligt som muligt, medmindre vedkommende kan godtgøre at have haft god grund til ikke at gøre dette, [...]
- e) [A]nsøgerens almindelige troværdighed er slået fast.«

7 Samme direktivs artikel 9 med overskriften »Forfølgelse« foreskriver:

»1. For at anses for forfølgelse som omhandlet i artikel 1, afsnit A, i Genèvekonventionen skal adfærd:

- a) være tilstrækkelig alvorlig på grund af sin karakter eller gentagne forekomst til at udgøre en alvorlig krænkelse af de grundlæggende menneskerettigheder, navnlig de rettigheder, der ikke kan fraviges i henhold til artikel 15, stk. 2, i den europæiske konvention til beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder[, undertegnet i Rom den 4. november 1950], eller
- b) bestå i anvendelse af flere foranstaltninger, herunder krænkelse af menneskerettighederne, der er tilstrækkelig alvorlig til at berøre et menneske på en tilsvarende måde som omhandlet i litra a).

2. Forfølgelse i henhold til stk. 1 kan f.eks. tage form af:

[...]

- e) retsforfølgning eller straf for at nægte at gøre militærtjeneste i en konflikt, hvis militærtjeneste ville omfatte forbrydelser eller handlinger, der falder inden for anvendelsesområdet af udelukkelsesgrundene i artikel 12, stk. 2

[...]

3. I overensstemmelse med artikel 2, litra d), skal der være en sammenhæng mellem de i artikel 10 nævnte grunde og forfølgelse i henhold til nærværende artikels stk. 1 eller den manglende beskyttelse mod en sådan forfølgelse.«

8 Artikel 10 i direktiv 2011/95 er affattet således:

»1. Ved vurderingen af grundene til forfølgelse tager medlemsstaterne hensyn til følgende elementer:

[...]

e) begrebet politisk anskuelse omfatter navnlig det forhold, at en person har en bestemt mening, overbevisning eller tro med hensyn til anliggender, der vedrører de i artikel 6 definerede aktører, der kan stå bag forfølgelse, og deres politik eller metoder, uanset om ansøgeren har handlet i overensstemmelse med denne mening, overbevisning eller tro.

2. Ved vurdering af, om en ansøger har en velbegrundet frygt for forfølgelse, er det irrelevant, om ansøgeren faktisk har de racemæssige, religiøse, nationale, sociale eller politiske karakteristiske træk, der fører til forfølgelse, hvis et sådant karakteristisk træk tillægges den pågældende af den aktør, der står bag forfølgelsen.«

9 Direktivets artikel 12 med overskriften »Udelukkelse« bestemmer i stk. 2:

»En tredjelandstatsborger eller statsløs er udelukket fra at blive anerkendt som flygtning, hvis der er tungtvejende grunde til at antage at:

a) den pågældende har begået en forbrydelse mod freden, en krigsforbrydelse eller en forbrydelse mod menneskeheden, som defineret i de internationale instrumenter, der er udarbejdet for at træffe forholdsregler mod sådanne forbrydelser

[...]«

Tysk ret

10 Asylgesetz (asylloven) i den affattelse, der finder anvendelse i hovedsagen (herefter »AsylG«), bestemmer i § 3 med overskriften »Tildeling af flygtningestatus«:

»(1) En udlænding er en flygtning i henhold til [Genèvekonventionen], hvis denne

1. i kraft af en velbegrundet frygt for forfølgelse på grund af race, religion, nationalitet, politisk anskuelse eller tilhørsforhold til en bestemt social gruppe

2. opholder sig uden for landet (hjemlandet)

a) hvor den pågældende er statsborger og ikke kan eller på grund af denne frygt ikke vil påberåbe sig dette lands beskyttelse

[...]

(2) En udenlandsk statsborger er udelukket fra at blive anerkendt som flygtning i henhold til stk. 1 ovenfor, hvis der er tungtvejende grunde til at antage:

1. at den pågældende har begået en forbrydelse mod freden, en krigsforbrydelse eller en forbrydelse mod menneskeheden, som defineret i de internationale instrumenter, der er udarbejdet for at træffe forholdsregler mod sådanne forbrydelser
2. at den pågældende forud for anerkendelsen af vedkommende som flygtning har begået en alvorlig ikke-politisk forbrydelse uden for Forbundsrepublikkens område, navnlig en grusom handling, også selv om den er begået under foregivelse af, at den har et politisk mål, eller
3. at den pågældende har handlet i strid med De Forenede Nationers mål og principper.

[...]«

11 § 3a i AsylG med overskriften »Forfølgelse« fastsætter:

»(1) Som forfølgelse anses i henhold til § 3, stk. 1, en handling, der

1. er tilstrækkelig alvorlig på grund af sin karakter eller gentagne forekomst til at udgøre en alvorlig krænkelse af de grundlæggende menneskerettigheder, navnlig de rettigheder, der ikke kan fraviges i henhold til § 15, stk. 2, i den europæiske konvention til beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder [...] eller
2. der består i anvendelse af flere foranstaltninger, herunder krænkelse af menneskerettighederne, der er tilstrækkelig alvorlige til at berøre et menneske på en tilsvarende måde som omhandlet i litra 1) ovenfor.

(2) Forfølgelse i henhold til stk. 1 kan f.eks. tage form af:

[...]

5. retsforfølgning eller straf for at nægte at gøre militærtjeneste i en konflikt, hvis militærtjeneste ville omfatte forbrydelser eller handlinger, der falder inden for anvendelsesområdet for udelukkelsesgrundene i § 3, stk. 2, i nærværende lov

[...]

Der skal være en sammenhæng mellem de grunde til forfølgelse, der er nævnt i § 3, stk. 1, nr. 1), sammenholdt med § 3b, og handlinger, der kvalificeres som forfølgelse som omhandlet i nærværende paragrafs stk. 1 og 2, eller manglende beskyttelse mod sådanne handlinger.«

12 Under overskriften »Grunde til forfølgelse« bestemmer AsylG's § 3b følgende:

»(1) Ved vurderingen af grundene til forfølgelse i henhold til § 3, stk. 1, nr. 1), skal der tages hensyn til følgende elementer:

[...]

5. begrebet politisk anskuelse omfatter navnlig det forhold, at en person har en bestemt mening, overbevisning eller tro med hensyn til anliggender, der vedrører de i artikel 3c definerede aktører, der kan stå bag forfølgelse, og deres politik eller metoder, uanset om udlændingen har handlet i overensstemmelse med denne mening, overbevisning eller tro.

(2) Ved vurdering af, om en udlænding har en velbegrundet frygt for forfølgelse, er det irrelevant, om den pågældende faktisk har de racemæssige, religiøse, nationale, sociale eller politiske karakteristiske træk, der fører til forfølgelse, hvis et sådant karakteristisk træk tillægges den pågældende af den aktør, der står bag forfølgelsen.«

Twisten i hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål

- 13 EZ, der er syrisk statsborger, forlod sit land den 6. november 2014. Han ankom til Tyskland den 5. september 2015 og indgav en asylansøgning den 28. januar 2016.
- 14 Han anførte, at han i november 2014 var flygtet fra Syrien for ikke at gøre militærtjeneste dér, idet han frygtede at komme til at deltage i borgerkrigen. Han havde opnået en udsættelse af sin militærtjeneste indtil februar 2015 med henblik på at afslutte sine universitetsstudier.
- 15 Den 11. april 2017 tildelte forbundsstyrelsen for migration og flygtninge ham subsidiær beskyttelsesstatus, men gav afslag på hans asylansøgning med den begrundelse, at han ikke selv havde været udsat for forfølgelse, som havde foranlediget ham til at flygte. Ifølge denne myndighed ville den pågældende, der blot var flygtet fra borgerkrigen, ikke have grund til at frygte forfølgelse, hvis han vendte tilbage til Syrien. Under alle omstændigheder var der ingen sammenhæng mellem den forfølgelse, som han frygtede, og de grunde til forfølgelse, der kan give ret til at blive tilkendt flygtningestatus.
- 16 EZ anlagde den 1. maj 2017 sag til prøvelse af denne afgørelse ved den forelæggende ret, Verwaltungsgericht Hannover (forvaltningsdomstolen i Hannover, Tyskland). Han er i det væsentlige af den opfattelse, at han på grund af sin flugt fra sit hjemland for at undgå at gøre militærtjeneste og sin i Tyskland indgivne asylansøgning risikerer forfølgelse, som kan begrunde, at han tilkendes flygtningestatus.
- 17 Den forelæggende ret har konstateret, at den nationale retspraksis ikke er fastlagt for så vidt angår asylansøgninger, der fremsættes af syriske værnepligtige, der er flygtet fra deres land for at undgå at gøre militærtjeneste og derfor risikerer at blive udsat for retsforfølgning og straf ved tilbagevenden til deres land.
- 18 Under disse omstændigheder har Verwaltungsgericht Hannover (forvaltningsdomstolen i Hannover) besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:
 - »1) Skal artikel 9, stk. 2, litra e), i [direktiv 2011/95] fortolkes således, at det »at nægte at gøre militærtjeneste i en konflikt« ikke kræver, at den berørte person har nægtet at gøre militærtjeneste i en formaliseret nægtelsesprocedure, når lovgivningen i hjemlandet ikke hjemler en ret til at nægte at gøre militærtjeneste?
 - 2) Såfremt det første spørgsmål besvares bekræftende: Beskytter artikel 9, stk. 2, litra e), i [direktiv 2011/95] [...] også personer, der efter udløbet af en udsættelse af militærtjenesten ikke stiller sig til rådighed for hjemlandets militære forvaltning og unddrager sig en tvangsindkaldelse ved at flygte?
 - 3) Såfremt det andet spørgsmål besvares bekræftende: Skal artikel 9, stk. 2, litra e), i [direktiv 2011/95] fortolkes således, at militærtjenesten for en værnepligtig, der ikke ved, hvor han fremadrettet vil blive indsat i militærtjeneste, alene af denne grund direkte eller indirekte »ville omfatte forbrydelser eller handlinger, der falder inden for anvendelsesområdet af udelukkelsesgrundene i artikel 12, stk. 2«, eftersom hjemlandets væbnede styrker gentagne gange og systematisk begår sådanne forbrydelser eller handlinger ved brug af værnepligtige?

- 4) Skal artikel 9, stk. 3, i [direktiv 2011/95] fortolkes således, at der også i tilfælde af en forfølgelse som omhandlet i artikel 9, stk. 2, litra e), [...] i henhold til artikel 2, litra d), [...] skal være en sammenhæng mellem de i artikel 10 [...] nævnte grunde og forfølgelse i henhold til artikel 9, stk. 1 og 2, [...] eller den manglende beskyttelse mod en sådan forfølgelse?
- 5) Såfremt det fjerde spørgsmål besvares bekræftende: Foreligger der en sammenhæng som omhandlet i artikel 9, stk. 3, sammenholdt med artikel 2, litra d), i [direktiv 2011/95], mellem forfølgelse på grund af retsforfølgning eller straf for at nægte at gøre militærtjeneste og forfølgelsesgrunden alene af den grund, at retsforfølgningen eller straffen er relateret til nægtelsen?»

Om de præjudicielle spørgsmål

Indledende bemærkninger

- 19 Det bemærkes for det første, at det fremgår af fjerde og tolvte betragtning til direktiv 2011/95, at Genèvekonventionen udgør hovedhjørnестenen i det internationale retssystem til beskyttelse af flygtninge, og at dette direktiv navnlig er vedtaget for at sikre, at medlemsstaterne anvender fælles kriterier til identifikation af personer, som reelt har behov for international beskyttelse.
- 20 Fortolkningen af bestemmelserne i direktiv 2011/95 skal derfor ske i lyset af dets generelle opbygning og formål samt under iagttagelse af Genèvekonventionen og andre relevante aftaler som omhandlet i artikel 78, stk. 1, TEUF. Denne fortolkning skal endvidere, således som det følger af 16. betragtning til direktivet, ske under iagttagelse af de rettigheder, som anerkendes i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder (jf. i denne retning dom af 26.2.2015, Shepherd, C-472/13, EU:C:2015:117, præmis 23 og den deri nævnte retspraksis).
- 21 Det skal for det andet bemærkes, at i henhold til artikel 2, litra d), i direktiv 2011/95 er en flygtning navnlig en tredjelandstatsborger, som opholder sig uden for det land, hvor den pågældende er statsborger, »i kraft af en velbegrunnet frygt for forfølgelse« på grund af race, religion, nationalitet, politisk anskuelse eller tilhørsforhold til en bestemt social gruppe, og som ikke kan, eller »på grund af en sådan frygt« ikke vil, påberåbe sig dette lands »beskyttelse«. Den pågældende statsborger skal altså på grund af omstændigheder i sit hjemland være stillet over for en velbegrunnet frygt for personlig forfølgelse af i hvert fald én af de fem grunde, som opregnes i direktivet og i Genèvekonventionen (jf. i denne retning dom af 26.2.2015, Shepherd, C-472/13, EU:C:2015:117, præmis 24 og den deri nævnte retspraksis).
- 22 Det skal for det tredje fremhæves, at artikel 9 i direktiv 2011/95 definerer, på grundlag af hvilke omstændigheder handlinger kan anses for at udgøre forfølgelse som omhandlet i Genèvekonventionens artikel 1, afsnit A. I denne henseende præciseres det i dette direktivs artikel 9, stk. 1, litra a), at den pågældende forfølgelse skal være tilstrækkelig alvorlig på grund af sin karakter eller gentagne forekomst til at udgøre en alvorlig krænkelse af de grundlæggende menneskerettigheder, navnlig af absolutte rettigheder, som i henhold til artikel 15, stk. 2, i den europæiske konvention til beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder ikke kan fraviges. Endvidere præciserer nævnte direktivs artikel 9, stk. 1, litra b), at anvendelse af flere foranstaltninger, herunder krænkelse af menneskerettigheder, der er tilstrækkelig alvorlige til at berøre et menneske på en måde, som svarer til det, der er angivet i samme direktivs artikel 9, stk. 1, litra a), ligeledes skal anses for at være forfølgelse. Det fremgår af disse bestemmelser, at for at en krænkelse af grundlæggende rettigheder udgør forfølgelse som omhandlet i Genèvekonventionens artikel 1, afsnit A, skal den nå en vis grad af alvor (jf. i denne retning dom af 26.2.2015, Shepherd, C-472/13, EU:C:2015:117, præmis 25 og den deri nævnte retspraksis).

- 23 For det fjerde bemærkes, at i medfør af artikel 4, stk. 3, litra a)-c), i direktiv 2011/95 skal der i forbindelse med vurderingen af en ansøgning om international beskyttelse, som foretages ud fra det specifikke sagsforhold, tages hensyn til alle relevante kendsgerninger vedrørende hjemlandet på det tidspunkt, hvor der træffes afgørelse om ansøgningen, relevante udtalelser og dokumentation forelagt af ansøgeren samt dennes personlige stilling og forhold.
- 24 Det er i lyset af disse betragtninger, at bestemmelserne i artikel 9, stk. 2, litra e), i direktiv 2011/95, hvorefter forfølgelse som omhandlet i denne artikels stk. 1 f.eks. kan tage form af retsforfølgning eller straf for at nægte at gøre militærtjeneste i en konflikt, hvis militærtjeneste ville omfatte forbrydelser eller handlinger, der falder ind under udelukkelsesbestemmelserne i direktivets artikel 12, stk. 2, skal fortolkes.
- 25 Hvad i øvrigt angår hovedsagen fremgår det af de oplysninger, som den forelæggende ret har fremlagt, at de forbrydelser, som EZ kunne ledes til at begå som værnepligtig i forbindelse med den syriske borgerkrig, er »krigsforbrydelser« eller »forbrydelser mod menneskeheden« som omhandlet i artikel 12, stk. 2, litra a), i direktiv 2011/95.

Om det første og det andet spørgsmål

- 26 Med de to første spørgsmål, som skal behandles samlet, ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om artikel 9, stk. 2, litra e), i direktiv 2011/95 skal fortolkes således, at denne bestemmelse er til hinder for, at det – når lovgivningen i hjemlandet ikke hjemler en ret til at nægte at gøre militærtjeneste – konstateres, at der er tale om militærnægtelse i en situation, hvor den berørte person ikke har formaliseret sin nægtelse efter en given procedure og er flygtet fra sit hjemland uden at melde sig hos de militære myndigheder.
- 27 Ifølge artikel 9, stk. 2, litra e), i direktiv 2011/95 skal den forfølgelse, som den, der søger at blive tilkendt flygtningestatus i henhold til denne bestemmelse, hævder at være udsat for, følge af den pågældendes nægtelse af at gøre militærtjeneste. Følgelig skal denne nægtelse udgøre den eneste måde, hvorpå den pågældende kan undgå at deltage i de forbrydelser, der er omhandlet i samme direktivs artikel 12, stk. 2, litra a) (jf. i denne retning dom af 26.2.2015, Shepherd, C-472/13, EU:C:2015:117, præmis 44).
- 28 Det følger heraf, at den omstændighed, hvorefter flygtningestatusansøgeren har undladt at benytte sig af et retsmiddel for at opnå anerkendelse som militærnægter af samvittighedsgrunde, udelukker enhver beskyttelse i henhold til artikel 9, stk. 2, litra e), i direktiv 2011/95, medmindre nævnte ansøger kan godtgøre, at intet retsmiddel af en sådan karakter ville have været til rådighed for ham i den konkrete situation (jf. i denne retning dom af 26.2.2015, Shepherd, C-472/13, EU:C:2015:117, præmis 45).
- 29 Navnlig kan det, når muligheden for at nægte at gøre militærtjeneste ikke er fastsat i hjemlandets lovgivning, og der følgelig ikke findes nogen procedure med henblik herpå, ikke kræves, at den person, der har unddraget sig militærtjeneste, formaliserer sin militærnægtelse i henhold til en given procedure.
- 30 I et sådant tilfælde kan det – når henses til, at denne militærnægtelse er ulovlig i henhold til hjemlandets lovgivning, og til den retsforfølgning og straf, som den pågældende udsætter sig for – desuden ikke med rimelighed forventes af sidstnævnte, at han har tilkendegivet nægtelsen over for de militære myndigheder.
- 31 Disse omstændigheder er imidlertid ikke tilstrækkelige til at godtgøre, at den pågældende faktisk har nægtet at gøre militærtjeneste. I henhold til artikel 4, stk. 3, litra a)-c), i direktiv 2011/95 skal dette forhold – ligesom de andre elementer, der er fremført til støtte for ansøgning om international

beskyttelse – vurderes, og der skal tages hensyn til alle relevante kendsgerninger vedrørende hjemlandet på det tidspunkt, hvor der træffes afgørelse om ansøgningen, samt relevante forklaringer og dokumentation forelagt af ansøgeren såvel som ansøgerens personlige stilling og forhold, som anført i denne doms præmis 23.

- 32 Følgelig skal artikel 9, stk. 2, litra e), i direktiv 2011/95 fortolkes således, at denne bestemmelse ikke er til hinder for, at det – når lovgivningen i hjemlandet ikke hjemler en ret til at nægte at gøre militærtjeneste – konstateres, at der er tale om militærnægtelse i et tilfælde, hvor den berørte person ikke har formaliseret denne nægtelse efter en given procedure og er flygtet fra sit hjemland uden at melde sig hos de militære myndigheder.

Det tredje spørgsmål

- 33 Med det tredje spørgsmål ønsker den forelæggende ret oplyst, om artikel 9, stk. 2, litra e), i direktiv 2011/95 skal fortolkes således, at for en værnepligtig, der nægter at gøre militærtjeneste i tilfælde af en konflikt, men som ikke ved, hvor han fremadrettet vil blive indsat i militærtjeneste, ville udførelsen af militærtjeneste omfatte de i dette direktivs artikel 12, stk. 2, omhandlede forbrydelser eller handlinger, alene af den grund, at hjemlandets væbnede styrker gentagne gange og systematisk begår sådanne forbrydelser eller handlinger ved brug af værnepligtige.
- 34 Det tilkommer alene de nationale myndigheder, under domstolskontrol, at vurdere, hvorvidt den omstændighed, at den, der ansøger om tilkendelse af flygtningestatus i henhold til artikel 9, stk. 2, litra e), i direktiv 2011/95, udfører militærtjeneste, nødvendigvis eller i det mindste højst sandsynligt ville omfatte de i samme direktivs artikel 12, stk. 2, omhandlede forbrydelser (jf. i denne retning dom af 26.2.2015, Shepherd, C-472/13, EU:C:2015:117, præmis 40).
- 35 Denne vurdering af de faktiske omstændigheder skal foretages på grundlag af en samling af indicier, der – under hensyn til samtlige omstændigheder i sagen, bl.a. de omstændigheder, der vedrører relevante kendsgerninger vedrørende hjemlandet på det tidspunkt, hvor der træffes afgørelse om ansøgningen, såvel som ansøgerens personlige stilling og forhold – kan godtgøre, at den overordnede situation for denne tjeneste gør det sandsynligt, at sådanne handlinger vil finde sted (jf. i denne retning dom af 26.2.2015, Shepherd, C-472/13, EU:C:2015:117, præmis 46).
- 36 Domstolen har desuden fastslået, at de situationer, hvor ansøgeren kun indirekte har deltaget i begåelsen af sådanne forbrydelser, navnlig fordi den pågældende ikke tilhører kamptropperne, men eksempelvis er tilknyttet en logistisk enhed eller en støtteenhed, ikke principielt er udelukkede (jf. i denne retning dom af 26.2.2015, Shepherd, C-472/13, EU:C:2015:117, præmis 37).
- 37 I den syriske sammenhæng med egentlig borgerkrig, som hærgede på det tidspunkt, hvor der blev taget stilling til den pågældendes ansøgning, dvs. i april 2017, og navnlig henset til den syriske hærs gentagne og systematiske begåelse af krigsforbrydelser, herunder ved brug af enheder bestående af værnepligtige, og som ifølge den forelæggende ret i vidt omfang er dokumenteret, forekommer sandsynligheden for, at en værnepligtig, uanset hvor han indsættes, direkte eller indirekte, vil komme til at deltage i de pågældende forbrydelser, at være meget høj, hvilket det tilkommer den forelæggende ret at efterprøve.
- 38 Følgelig skal artikel 9, stk. 2, litra e), i direktiv 2011/95 fortolkes således, at for en værnepligtig, der nægter at gøre militærtjeneste i tilfælde af en konflikt, men som ikke ved, hvor han fremadrettet vil blive indsat i militærtjeneste, i en situation, hvor der hænger egentlig borgerkrig, som er kendetegnet ved hærens gentagne og systematiske begåelse af de i samme direktivs artikel 12, stk. 2, omhandlede forbrydelser eller handlinger ved brug af værnepligtige, ville udførelsen af militærtjeneste omfatte den direkte eller indirekte deltagelse i sådanne forbrydelser, uanset hvor den pågældende indsættes.

Det fjerde spørgsmål

- 39 Med det fjerde spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om artikel 9, stk. 3, i direktiv 2011/95 skal fortolkes således, at der skal være en sammenhæng mellem de grunde, der er nævnt i dette direktivs artikel 10, og den i samme direktivs artikel 9, stk. 2, litra e), omhandlede retsforfølgning og straf.
- 40 Dette spørgsmål skal besvares ikke blot i lyset af ordlyden af nævnte artikel 9, men også i lyset af den sammenhæng, hvori den indgår, og EU-lovgivers hensigt.
- 41 For det første fremgår det af ordlyden af artikel 9, stk. 3, i direktiv 2011/95, at der skal være en sammenhæng mellem de i direktivets artikel 10 nævnte grunde og forfølgelse i henhold til dettes artikel 9, stk. 1, eller en manglende beskyttelse mod sådan forfølgelse. Direktivets artikel 9, stk. 2, indeholder imidlertid en vejledende liste over forfølgelse som omhandlet i artikel 9, stk. 1. Kravet om en sammenhæng mellem de grunde, der er nævnt i artikel 10, og forfølgelse som omhandlet i artikel 9, stk. 1, gælder følgelig navnlig for de forfølgelseshandlinger, der er opregnet i artikel 9, stk. 2, herunder dem, der er omhandlet i denne bestemmelses litra e).
- 42 For det andet er denne fortolkning i overensstemmelse med selve definitionen af en »flygtning« som omhandlet i artikel 2, litra d), i direktiv 2011/95, dvs. en tredjelandsstatsborger eller statsløs person, der har en velbegrunnet frygt for forfølgelse af én af de fem grunde, der er opregnet i denne bestemmelse og angivet i direktivets artikel 10, og som ikke kan eller, på grund af en sådan frygt, ikke vil påberåbe sig beskyttelse i det land, hvor han tidligere havde sit sædvanlige opholdssted.
- 43 For det tredje tilsigter direktiv 2011/95, således som det fremgår af 24. betragtning hertil, at indføre fælles kriterier for anerkendelse af flygtninge i overensstemmelse med Genèvekonventionen. I overensstemmelse med bestemmelserne i denne konventions artikel 1, afsnit A, nr. 2), begrænser dette direktiv følgelig asylretten til personer, der har en velbegrunnet frygt for forfølgelse på grund af deres race, religion, nationalitet, tilhørsforhold til en bestemt social gruppe eller politiske anskuelser, således som det ligeledes fremgår af 29. betragtning til direktivet.
- 44 Henset til det ovenstående skal artikel 9, stk. 3, i direktiv 2011/95 fortolkes således, at denne bestemmelse kræver, at der skal være en sammenhæng mellem de grunde, der er nævnt i dette direktivs artikel 10, og den i nævnte direktivs artikel 9, stk. 2, litra e), omhandlede retsforfølgning og straf.

Det femte spørgsmål

- 45 Med det femte spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om bestemmelserne i artikel 9, stk. 2, litra e), sammenholdt med artikel 9, stk. 3, i direktiv 2011/95, skal fortolkes således, at det kan anses for godtgjort, at der er en sammenhæng mellem de i dette direktivs artikel 2, litra d), og artikel 10 nævnte grunde, og den retsforfølgning og straf for at nægte af at gøre militærtjeneste, som er omhandlet i nævnte direktivs artikel 9, stk. 2, litra e), alene af den grund, at denne retsforfølgning og straf er knyttet til militærnægtelsen.
- 46 Det bemærkes for det første, at artikel 9, stk. 2, litra e), i direktiv 2011/95 – ved at henvise til retsforfølgning eller straf for at nægte at gøre militærtjeneste i tilfælde af en konflikt, hvor militærtjeneste ville omfatte forbrydelser eller handlinger, der falder inden for udelukkelsesgrundene i direktivets artikel 12, stk. 2 – definerer visse forfølgelseshandlinger i kraft af grunden hertil, og denne grund adskiller sig fra de grunde, der er udtømmende opregnet i direktivets artikel 2, litra d), og artikel 10, nemlig race, religion, nationalitet, politiske anskuelser eller tilhørsforhold til en bestemt social gruppe.

- 47 I mange tilfælde er nægtelse af at gøre militærtjeneste ganske vist udtryk for politiske anskuelser, hvad enten de består i at afvise enhver form for anvendelse af militærmagt eller modstand mod hjemlandets myndigheders politik eller metoder, religiøs overbevisning eller endog er begrundet i et tilhørsforhold til en bestemt social gruppe. I disse tilfælde er den forfølgelse, som denne militærnægtelse kan give anledning til, ligeledes knyttet til de samme grunde.
- 48 Som generaladvokaten har anført i punkt 67 i forslaget til afgørelse, kan nægtelsen af at gøre militærtjeneste imidlertid også have andre grunde end de fem ovennævnte grunde til forfølgelse. Nægtelsen kan navnlig begrundes med frygten for at udsætte sig for de farer, som udførelsen af militærtjeneste indebærer i en væbnet konflikt.
- 49 Hvis det anerkendes, at nægtelse af at gøre militærtjeneste under de forhold, der er defineret i artikel 9, stk. 2, litra e), i direktiv 2011/95, under alle omstændigheder er knyttet til én af de fem grunde til forfølgelse, der er fastsat i Genèvekonventionen, ville det reelt svare til at tilføje andre grunde til forfølgelse til disse grunde og således udvide dette direktivs anvendelsesområde i forhold til Genèvekonventionens anvendelsesområde. En sådan fortolkning ville imidlertid være i strid med EU-lovgivers klare hensigt i 24. betragtning til direktivet om at harmonisere gennemførelsen af flygtningestatus som omhandlet i Genèvekonventionen inden for EU.
- 50 Dette er grunden til, at en sammenhæng mellem mindst én af de i dette direktivs artikel 10 nævnte grunde til forfølgelse og den i direktivets artikel 9, stk. 2, litra e), omhandlede retsforfølgning og straf ikke kan anses for godtgjort og følgelig ikke kan undgå at blive undersøgt af de nationale myndigheder, der har til opgave at behandle ansøgningen om international beskyttelse.
- 51 Denne konklusion bekræftes af de regler for vurdering af ansøgninger om international beskyttelse, der er fastsat i direktiv 2011/95.
- 52 Dette direktiv foreskriver nemlig i artikel 4, stk. 1, at medlemsstaterne kan betragte det som ansøgerens pligt hurtigst muligt at forelægge alle de elementer, der er nødvendige for at underbygge ansøgningen om international beskyttelse. Forklaringerne fra en person, der har ansøgt om international beskyttelse, kan imidlertid kun betragtes som et udgangspunkt for de kompetente myndigheders vurdering af kendsgerningerne og omstændighederne (jf. i denne retning dom af 25.1.2018, F, C-473/16, EU:C:2018:36, præmis 28). Samme bestemmelse fastsætter nemlig, at medlemsstaterne har pligt til i samarbejde med den pågældende, der har ansøgt om international beskyttelse, at vurdere de relevante elementer i ansøgningen.
- 53 Blandt de relevante elementer, der er forelagt de kompetente nationale myndigheder til vurdering, nævner artikel 4, stk. 2, i direktiv 2011/95 »grundene til, at vedkommende ansøger om international beskyttelse«, som nødvendigvis omfatter grunden til den forfølgelse, som ansøgeren hævder at være udsat for. Hvis det uden en undersøgelse anerkendes, at retsforfølgning og straf for nægtelse af at gøre militærtjeneste under de omstændigheder, der er omhandlet i dette direktivs artikel 9, stk. 2, litra e), knytter sig til én af de fem grunde til forfølgelse, der er anført i Genèvekonventionen, ville dette følgelig svare til, at et væsentligt element i »grundene til, at vedkommende ansøger om international beskyttelse«, ikke indgår i de kompetente myndigheders vurdering, i modsætning til, hvad der er fastsat i nævnte direktivs artikel 4, stk. 2.
- 54 Det kan imidlertid ikke lægges til grund, at det påhviler den pågældende, der har ansøgt om international beskyttelse, at føre bevis for sammenhængen mellem de grunde, der er nævnt i artikel 2, litra d), og artikel 10 i direktiv 2011/95, og den retsforfølgning og straf, som vedkommende kan blive udsat for som følge af sin nægtelse af at gøre militærtjeneste under de forhold, der er omhandlet i direktivets artikel 9, stk. 2, litra e).

- 55 En sådan bevisbyrde ville nemlig være i strid med reglerne for vurdering af ansøgninger om international beskyttelse, som er defineret i artikel 4 i direktiv 2011/95. Som anført i denne doms præmis 52, giver dette direktivs artikel 4, stk. 1, for det første kun medlemsstaterne mulighed for at pålægge ansøgeren »hurtigst muligt at forelægge alle de elementer, der er nødvendige for at underbygge ansøgningen om international beskyttelse«, og pålægger den medlemsstat, der behandler ansøgningen, at vurdere de relevante elementer i ansøgningen. For det andet anerkender artikel 4, stk. 5, i direktiv 2011/95, således som generaladvokaten har anført i punkt 70 i forslaget til afgørelse, at ansøgeren ikke altid kan underbygge sin ansøgning med dokumentation eller andre beviser og opregner de kumulative betingelser, hvorunder sådanne beviser ikke er påkrævet. I denne henseende udgør grundene til at nægte at gøre militærtjeneste og dermed den retsforfølgning, som han udsætter sig for, subjektive elementer i ansøgningen, som det kan være særligt vanskeligt at føre direkte bevis for.
- 56 Under disse omstændigheder tilkommer det de kompetente nationale myndigheder, henset til samtlige de omstændigheder, som den pågældende, der har ansøgt om international beskyttelse, har fremlagt, at vurdere, om en sammenhæng mellem de grunde, der er nævnt i artikel 2, litra d), og artikel 10 i direktiv 2011/95, og den retsforfølgning og straf, der pålægges i tilfælde af nægtelse af at gøre militærtjeneste under de forhold, der er omhandlet i direktivets artikel 9, stk. 2, litra e), er sandsynlig.
- 57 I denne henseende skal det fremhæves, at der er en stærk formodning for, at nægtelsen af at gøre militærtjeneste under de forhold, der er præciseret i dette direktivs artikel 9, stk. 2, litra e), knytter sig til én af de fem grunde, der er nævnt i direktivets artikel 10.
- 58 For det første er det ved præciseringen af grunden til den forfølgelse, der er nævnt i artikel 9, stk. 2, litra e), i direktiv 2011/95, åbenbart, at EU-lovgiver ikke har haft til hensigt at gøre det vanskeligere for militærnægtede af samvittighedsgrunde at opnå flygtningestatus ved at opstille en yderligere betingelse for opnåelse af denne status, men tværtimod har fundet, at denne grund til forfølgelse generelt er knyttet til mindst én af de fem grunde til forfølgelse, der giver ret til flygtningestatus. Den særlige henvisning i dette direktiv til militærnægtede af samvittighedsgrunde, når udførelsen af militærtjeneste tvinger disse til at begå forbrydelser mod freden, krigsforbrydelser eller forbrydelser mod menneskeheden, er nemlig fuldt ud i overensstemmelse med udelukkelsen af personer, der har begået de ovennævnte forbrydelser, fra at blive tilkendt flygtningestatus, jf. direktivets artikel 12.
- 59 For det andet, og således som generaladvokaten har anført i punkt 75 i forslaget til afgørelse, gør nægtelsen af at gøre militærtjeneste, navnlig når denne kan straffes med hårde sanktioner, det muligt at formode, at der er en vis konflikt med hensyn til værdier og politiske eller religiøse anskuelser mellem den pågældende og hjemlandets myndigheder.
- 60 For det tredje er det i forbindelse med en væbnet konflikt – navnlig en borgerkrig – og hvor der ikke er en lovlig mulighed for at undgå værnepligten, højst sandsynligt, at myndighederne fortolker nægtelse af at gøre militærtjeneste som politisk modstand, uafhængigt af den pågældendes eventuelt mere komplekse personlige bevæggrunde. Det følger imidlertid af artikel 10, stk. 2 i direktiv 2011/95, at det »[v]ed vurdering af, om en ansøger har en velbegrundet frygt for forfølgelse, er [...] irrelevant, om ansøgeren faktisk har de racemæssige, religiøse, nationale, sociale eller politiske karakteristiske træk, der fører til forfølgelse, hvis et sådant karakteristisk træk tillægges den pågældende af den aktør, der står bag forfølgelsen«.
- 61 Det følger af det ovenstående, at bestemmelserne i artikel 9, stk. 2, litra e), sammenholdt med artikel 9, stk. 3, i direktiv 2011/95, skal fortolkes således, at det ikke kan anses for godtgjort, at der er en sammenhæng mellem de i dette direktivs artikel 2, litra d), og artikel 10 nævnte grunde, og den retsforfølgning og straf for at nægte af at gøre militærtjeneste, som er omhandlet i nævnte direktivs artikel 9, stk. 2, litra e), alene af den grund, at denne retsforfølgning og straf er knyttet til militærnægtelsen. Der er imidlertid en stærk formodning for, at nægtelse af at gøre militærtjeneste

under de forhold, der er præciseret i samme direktivs artikel 9, stk. 2, litra e), knytter sig til en af de fem grunde, der er nævnt i direktivets artikel 10. Det tilkommer de kompetente nationale myndigheder under hensyn til samtlige omstændigheder i sagen at efterprøve, om denne forbindelse er sandsynlig.

Sagsomkostninger

- 62 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagsomkostningerne. Bortset fra nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Sjette Afdeling) for ret:

- 1) Artikel 9, stk. 2, litra e), i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2011/95/EU af 13. december 2011 om fastsættelse af standarder for anerkendelse af tredjelandstatsborgere eller statsløse som personer med international beskyttelse, for en ensartet status for flygtninge eller for personer, der er berettiget til subsidær beskyttelse, og for indholdet af en sådan beskyttelse skal fortolkes således, at denne bestemmelse ikke er til hinder for, at det – når lovgivningen i hjemlandet ikke hjemler en ret til at nægte at gøre militærtjeneste – konstateres, at der er tale om militærnægtelse i et tilfælde, hvor den berørte person ikke har formaliseret denne nægtelse efter en given procedure og er flygtet fra sit hjemland uden at melde sig hos de militære myndigheder.
- 2) Artikel 9, stk. 2, litra e), i direktiv 2011/95 skal fortolkes således, at for en værnepligtig, der nægter at gøre militærtjeneste i tilfælde af en konflikt, men som ikke ved, hvor han fremadrettet vil blive indsat i militærtjeneste, i en situation, hvor der hænger egentlig borgerkrig, som er kendetegnet ved hærens gentagne og systematiske begåelse af de i samme direktivs artikel 12, stk. 2, omhandlede forbrydelser eller handlinger ved brug af værnepligtige, ville udførelsen af militærtjeneste omfatte den direkte eller indirekte deltagelse i sådanne forbrydelser, uanset hvor den pågældende indsættes.
- 3) Artikel 9, stk. 3, i direktiv 2011/95 skal fortolkes således, at denne bestemmelse kræver, at der skal være en sammenhæng mellem de grunde, der er nævnt i dette direktivs artikel 10, og den i nævnte direktivs artikel 9, stk. 2, litra e), omhandlede retsforfølgning og straf.
- 4) Bestemmelserne i artikel 9, stk. 2, litra e), sammenholdt med artikel 9, stk. 3, i direktiv 2011/95, skal fortolkes således, at det ikke kan anses for godtgjort, at der er en sammenhæng mellem de i dette direktivs artikel 2, litra d), og artikel 10 nævnte grunde, og den retsforfølgning og straf for at nægte af at gøre militærtjeneste, som er omhandlet i nævnte direktivs artikel 9, stk. 2, litra e), alene af den grund, at denne retsforfølgning og straf er knyttet til militærnægtelsen. Der er imidlertid en stærk formodning for, at nægtelse af at gøre militærtjeneste under de forhold, der er præciseret i samme direktivs artikel 9, stk. 2, litra e), knytter sig til en af de fem grunde, der er nævnt i direktivets artikel 10. Det tilkommer de kompetente nationale myndigheder under hensyn til samtlige omstændigheder i sagen at efterprøve, om denne forbindelse er sandsynlig.

Underskrifter